

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

ДАНИЛЮК ІГОР ЮРІЙОВИЧ

УДК 94(477) : “XVIII” : 929 : 342.5

**«НАЦІОНАЛЬНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УСТАНОВ
КУЛЬТУРИ НА ПРИКАРПАТТІ В 1991 – 2018 РР.
(НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ МУЗЕЇВ)»**

Спеціальність 07.00.01 – Історія України

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Львів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі туризмознавства і краєзнавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Науковий керівник:

доктор історичних наук, професор
Борчук Степан Миколайович,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
професор кафедри всесвітньої історії.

Офіційні опоненти:

доктор історичних наук, професор
Литвин Микола Романович,
завідувач відділу «Центр дослідження
українсько-польських відносин»
Інституту українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України;

доктор історичних наук, доцент
Маньковська Руслана Вікторівна
старший науковий співробітник
відділу історичної регіоналістики
Інституту історії України
НАН України.

Захист відбудеться 31 серпня 2021 р. о 15:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.222.01 Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та Інституту народознавства НАН України за адресою: 79000, м. Львів, просп. Свободи, 15.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України за адресою: 79026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

Автореферат розіслано 31 липня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат історичних наук

В. М. Конопка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. В умовах глобалізації історія та культура, насамперед культурна пам'ять, постають не лише засобом розвитку людської особистості, формування національних ідентичностей, а й консолідації національно-державних спільнот. Власне інструменталізації минулого через мнемонічні практики влади та громадськості (історичні книги, журнали, і кінофільми, культурні пам'ятки, музейні експозиції, туристично-краєзнавчі експозиції, та інше) допомагає легалізувати творення націй, зберігати пам'ять народу, який тривалий час перебував в умовах бездержавності, зазнав власних демографічних і культурних винищень у ході світових і локальних воєн, репресій тоталітарних і авторитарних влад.

Нова історична парадигма, зокрема російська гібридна війна, гострі українсько-польські історичні дискусії вимагають дієвої праці не лише управлінців і науковців, але й безпосередньо установ культури, зокрема державних і громадських музеїв, які можуть залучитися до міждержавного діалогу, толерації та гармонізації міжнаціональних відносин.

Розвиток музеїв, їхня діяльність і привабливість для населення є основним елементом розвитку не лише туризму, але і культури Прикарпаття загалом. З початку 90-х років ХХ ст. Україна активно почала розвивати музеєзнавство як окрему наукову галузь. Івано-Франківщина є регіоном багатим на музейні установи, однак не всі ці заклади є дієвими та цікавими для туристів. Тому, орієнтація України на європейські стандарти, в тому числі й в музейній галузі, вимагає від фахівців глибокого освоєння світового досвіду, осмислення теоретичних засад дослідження і використання пам'яток.

Українське музеєзнавство є невіддільною складовою світового музейництва. Кожен регіон нашої держави має свої етнографічні особливості розвитку музейництва. Тому на Прикарпатті проблема вивчення культурно-просвітницької діяльності музейних установ є особливо актуальною, оскільки саме тут розміщено чимало музеїв, дослідження яких потребує узагальнення.

Однак музеї виступають не лише центрами туризму чи культурної привабливості регіону. Вони, в першу чергу, мають глибоке історичне коріння та змістове наповнення, оскільки у їхніх фондах зберігається унікальне надбання матеріальної, духовної та історичної цінності народу від найдавніших часів і до сьогодення. Наявність музейних установ допомагає мешканцям краю зберігати свої ідентичності, досліджувати своє коріння. Тому робота цих закладів є надзвичайно важливою на сучасному етапі розбудови Української держави.

Національно-просвітницька робота закладів культури та музеїв насамперед є вагомим чинником розвитку народності й загалом культури. Оскільки музеї є не лише установами, які зберігають матеріальну історичну пам'ять народу, але в першу чергу не дозволяють народу забути його коріння. На сьогодні цей елемент є доволі важливим, адже саме культурно-просвітницька робота музеїв дозволяє на основі досвіду про минуле будувати майбутнє держави.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках наукової теми кафедри туризмознавства і краєзнавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»: «Туристичне краєзнавство в системі туризмознавства: теорія, історія, практика, перспективи» (номер державної реєстрації – 0113U007961).

Мета дослідження – розкрити національно-просвітницьку діяльність музеїв в Івано-Франківській області.

Відповідності до поставленої мети, визначено дослідницькі **завдання**:

- зібрати, уніфікувати та проаналізувати джерельну базу дослідження;
- розкрити основні здобутки вітчизняної історіографії з даної проблеми;
- схарактеризувати національно-просвітницьку роботу музеїв;
- проаналізувати основну фондову національно-просвітницьку діяльність;
- узагальнити комерційну працю музеїв Івано-Франківщини;
- акцентувати увагу на модернізації експозиційної роботи.

Об'єкт дослідження – національно-просвітницька робота музейних установ Івано-Франківської області.

Предмет дослідження – процес розвитку музейництва в Івано-Франківській області упродовж 1991 – 2018 рр.

Хронологічні рамки дослідження: 1991 р. – початок ХХІ ст. Нижня межа пов'язана зі здобуттям незалежності Україною, верхня – зумовлена зміною суспільно-політичної ситуації в державі (2018 р.).

Методи дослідження. При визначенні наукової методології автор виходив зі складності й міждисциплінарності предмета дослідження. Серед основних підходів слід виділити: етнокультурний, інституційний, історичний, системний, соціокультурний та структурно-функціональний. Важливими для нас були принципи об'єктивності та історизму. Залучено й комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: діалектичний, інтерв'ювання, історичко-порівняльний, історико-типологічний, історико-правовий, просторово-порівняльний, статистичний, хронологічний.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *вперше*:

- уточнено класифікацію музеїв Івано-Франківської області;
- описано національно-просвітницьку діяльність музейних установ як наукових закладів;

удосконалено:

- інтеграційний підхід до вивчення національно-просвітницької діяльності музеїв на тернах Прикарпаття;
- теоретичний матеріал щодо музейного розвитку, який сприяє виявленню і збереженню культурних цінностей в Івано-Франківській області;

новий рівень розвитку отримали:

- вивчення національно-просвітницького потенціалу закладів культури регіону;
- з'ясування ролі місцевої влади та органів самоврядування у вирішенні фінансової проблематики (інвестиційні проекти) у культурній сфері.

Практичне значення отриманих результатів. Результати й матеріали роботи можна використати при підготовці комплексних праць з історії та етнології України, краєзнавства, музеєзнавства; у навчальному процесі – підготовка підручників та посібників; державними органами влади при плануванні та вирішенні проблем пов'язаних із рекреаційною політикою, та залученням туристів; при проведенні культурно-масових заходів: етнофестивалі, круглі столи, презентації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено на міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях, а саме: ІХ Буковинській міжнародній краєзнавчій конференції (грудень 2017 р.); І регіональній конференції «Музеї Калуського регіону» (травень 2018 р.), а також щорічних наукових конференціях викладачів, аспірантів і докторантів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (березень 2016 р.; березень 2017 р.; березень 2018 р.)

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 7 публікаціях, 5 з яких – у наукових фахових часописах, одна – у закордонному виданні.

Структура дисертації зумовлена предметом і завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'ять підрозділів), висновків, списку використаних джерел (329 позицій), 20 додатків. Основний текст дисертації викладений на 174 сторінках, загальний обсяг становить – 232 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, розкрито її зв'язок з науковими програмами, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет, та методи дослідження, хронологічні та географічні межі, розкрито наукову новизну й практичне значення дисертації.

У **розділі 1 «Стан наукового вивчення, джерела та методологія»**, який складається з трьох підрозділів, проаналізовано джерельну базу, стан наукової розробки проблеми, визначено основні методологічні принципи та наукові методи, які використані в роботі.

У *підрозділі 1.1. «Стан наукового опрацювання теми»* аналізується доробок вітчизняних та зарубіжних науковців про діяльність музеїв Прикарпаття упродовж 1991–2018 рр. Загалом, літературу, у якій розкриваються окремі питання розвитку музейництва в Україні (на прикладі Івано-Франківської області), поділено за хронологічно-проблемним принципом на чотири групи: 1) теоретичні у яких з'ясовується поняття «музеєзнавство», еволюція його становлення та особливості застосування терміна в сучасній науковій літературі; 2) розвідки, у яких проаналізовано розвиток музейництва на Прикарпатті до проголошення незалежності України; 3) наукові студії, що висвітлюють особливості музейництва на дослідженому терені від 1991 р. до сьогодні; 4) закордонні праці присвячені досліджуваному терену.

Теоретико-методологічні основи дослідження національно музейного руху

розширила Р. Меньковська. Ю. Геніна приділила чимало уваги теоретичній і практичній складовій туризму, виокремила стратегії розвитку та фактори підвищення ефективності у цій сфері. Суттєво доповнив науковий дискурс із тематики туризму Н. Топеха, у розвідках якого визначено предмет та об'єкт музеєзнавства в системі історичної науки, окреслено процеси інтеграції історико-культурної спадщини до викликів пов'язаних із стрімким розвитком туристичної сфери, окрему увагу присвячено термінологічному наповненню поняття «пам'ятка історії та культури» та встановлено його загальні характеристики.

Другу тематичну групу становить корпус досліджень українських і зарубіжних вчених, представників різних галузей соціогуманітарного знання. Розвідки науковців присвячені проблемам розвитку музейництва на Прикарпатті до 1991 р.

В. Великочий, Т. Маланюк і В. Передерко описали основні тенденції ХІХ – початку ХХ ст., які були притаманні туристичній сфері Галичини, наголосили на туристично-рекреаційній привабливості регіону, відзначили природничий потенціал Прикарпаття, встановлений українськими, польськими та австрійськими товариствами.

Комплексного дослідження музейництва Прикарпаття як окремого специфічного феномену соціокультурного буття в радянській академічній науці не здійснювалося, процеси історичного розвитку музеєзнавства в СРСР вивчались передусім крізь призму виконання цією сферою ідеологічного навантаження.

Широкий спектр проблем розвою музейництва на Івано-Франківщині в період незалежності України представлений у третій історіографічній групі дисертаційної роботи. Зауважимо, що на сучасному етапі розвитку української наукової думки поки що мало праць присвячених питанням музейництва на Прикарпатті.

Важливою складовою історіографічного аналізу дослідження є вивчення нормативно-правової бази ведення музеєзнавчої діяльності в Україні, завдяки чому нам вдалося відстежити загальні принципи та механізми реалізації музеєзнавчої політики з 1991 р. до наших днів.

На сучасному етапі важливими є узагальнюючі колективні історико-етнографічні монографії присвячені Покуттю, які вийшли за редакцією А. Королька та М. Паньківа. Науковці ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» під керівництвом М. Кугутяка підготували фундаментальну колективну працю «Прикарпаття: спадщина віків», де схарактеризовано найвидатніші пам'ятки природи, історії, культури й етнографії в хронологічно-тематичній ретроспективі.

Таким чином, розвиток музеїв і музейного руху на Прикарпатті досліджувався фрагментарно, окремого комплексного дослідження так і не було створено.

У підрозділі 1.2. «Джерельна база» з огляду на практичну доцільність та структуру роботи, вважаємо що джерельну базу дослідження необхідно

поділити на такі важливі групи: 1) нормативно-правові документи; 2) документи центральних та місцевих архівних установ; 3) газетна і журнальна періодика; 4) путівники, каталоги, буклети; 5) публікації в соціальних мережах.

Нормативно-правова база засвідчена у розвідці законами, підзаконними актами. Державна політика, має на меті підтримку музеєзнавства, зміцнення його матеріально-технічної бази, покращення рівня життя працівників, створення умов для залучення інвестицій. Регулювання діяльності музеїв в Україні на сучасному етапі відбувалося завдяки прийняттю і практичної реалізації Законів України та підзаконних актів.

Важливим елементом дослідження музейного руху та виникнення нових музеїв є також власне документи архівних установ, у яких висвітлюються етапи створення музеїв, рушійних форм власності, які засвідчують передумови виникнення.

Не менш важливу групу джерел становить газетна і журнальна періодика. Саме цей комплекс джерел є одним з найбільш інформативних. Оскільки усі події, які відбувалися навколо створення того чи іншого музею, а також заходи, які там проводилися, знаходили своє висвітлення саме у періодиці. Тому цей комплекс джерел є найбільш інформативним і цінним.

Путівники, каталоги та буклети розкривають безпосередньо діяльність самих музейних установ. Висвітлюють усі культурно-масові заходи, описують виставки та експонати музейних установ.

Таким чином, джерельна база дослідження є репрезентативною й охоплює усі сфери діяльності музеїв у досліджуваній період.

У *підрозділі 1.3. «Теоретико-методологічні засади дослідження»* схарактеризовано поняттєвий апарат та методологію наукової роботи.

У літературі досі не сформовано єдиного методологічного підходу до аналізу концепту музейництва, що детермінує активізацію наукових пошуків. З огляду на практичне застосування наявних методичних підходів до визначення цінності музейництва, можна зробити висновок, що вони не розкривають культурно-духовну специфіку музейної діяльності. Це зумовлює недооцінювання значущості музейництва для національної економіки як системоутворювального чинника розвитку невиробничої сфери.

Розгляд музейництва як важливого концепту потребує багатостороннього вивчення, що дає змогу зрозуміти не тільки поступальний характер розвитку цього явища, а й з'ясувати перспективи майбутніх наукових студій. Вважаємо що для аналізу музейництва серед основних підходів слід виділити: етнокультурний, інституційний, історичний, системний, соціокультурний та структурно-функціональний. Особливої уваги заслуговує системно-діяльнісний підхід, за яким музеєзнавство становить інтегровану систему, яка включає різні підсистеми, зокрема екскурсійну, фондову, експозиційну, що є предметом нашого дослідження. Теоретико-методологічні засади соціокультурного аналізу дозволяють зрозуміти сутність і структури музейництва на регіональному рівні.

Усі наукові методи та підходи використані в роботі, сприяють встановленню маловідомих аспектів проблеми та досягненню поставлених мети й завдань.

У розділі 2 «**Особливості просвітницької діяльності**» розкрито основні типи та форми діяльності музейних установ Івано-Франківської області.

У підрозділі 2.1. «*Науково-освітні музеї та напрями їх науково-просвітницької роботи*» розкрито проблему виникнення та діяльності музейних установ Прикарпаття.

Важливий внесок у розвиток музейної справи Прикарпаття зробив Літературний музей, який є окрасою Івано-Франківського музеєзнавства. Наступним музеєм, який можна віднести до науково-освітніх, є «Музей Визвольних змагань Прикарпатського краю». Тут наявні документальні та речові артефакти, що хронологічно відносяться до періоду від XI до XX ст. і висвітлюють події визвольної боротьби населення західного регіону за незалежність України, соборність її земель.

«Музей мистецтв Прикарпаття» осередок представлення образотворчого мистецтва області. Збірка, яка тут представлена охоплює творчість видатних осіб західноукраїнського малярства: Ю. Данькевича, О. Кульчицької, О. Новаківського, Я. Пстрака, О. Сорохтея, І. Труша, К. Устиновича; наявні твори художників II пол. XX ст., а також живопис австрійських, італійських, німецьких, польських майстрів XVIII–XX ст.

Важливим чинником розвитку регіонального музеєзнавчого руху є створення музеїв у районах і містах області. Змістовим, на нашу думку, є музей історії міста Болехів, який засновано 1967 р. Р. Скворієм.

Таким чином, у період становлення незалежності України було розроблено і затверджено типологію і класифікацію музеїв держави. Найрозповсюдженішими є музеї першого типу – науково-освітні. Саме до такого типу музейних споруд належить більша частина музейно-туристичного комплексу Івано-Франківської області. Найвідоміші музеї цієї групи – це Івано-Франківський краєзнавчий музей, музей «Героїв Дніпра», музей «Освіти Прикарпаття», музеї історії Галича, міста Болехова тощо. Науково-освітні музеї – найпопулярніші, оскільки призначені для широкого кола користувачів. Послугами цих закладів можуть користуватися як науковці, так і туристи з області та міста.

Підрозділ 2.2. «*Суспільно-культурні музеї*» розкриває особливість освітньої, краєзнавчої та науково-дослідної роботи музеїв Прикарпаття.

Найменш поширеними є науково-дослідні музеї, які здебільшого створюють при науково-дослідних установах, інститутах, підприємствах, і вони спрямовані на вузьке коло відвідувачів. У цих музеях в основному експонуються технічні результати, чи відображені процеси творення різноманітної техніки та технологій. Окремі експозиції показують життєвий та творчий шлях визначних вчених та винахідників краю. Одним із таких профільних музеїв, є «Геологічний музей», який створений в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу (ІФТУНГ),

інший – це наукове містечко «Нова енергія», яке позиціонує себе як музейна структура.

Навчально-дослідні музеї, є також унікальними за своєю структурою і діяльністю. Вони ознайомлюють з виставками та експозиціями, проводять практичні екскурсії, тренінги й майстер-класи, що приваблює туристів. Така робота дозволяє музеям отримати додатковий дохід для свого функціонування, а також сприяти розвитку економіки краю.

Підрозділ 2.3. «Шкільні музеї як приклад національного виховання в закладах освіти» розкриває діяльність навчальних музейних закладів Івано-Франківської області у досліджуваній період.

Найпоширенішими є музеї науково-популярні, які є масові та публічні, що відкриті для всіх відвідувачів. Окрему групу становлять навчальні музеї, що виникають здебільшого при загальноосвітніх школах, університетах, коледжах. Робота таких закладів спрямовується на вивчення історії рідного краю і донесення її до учня чи студента на прикладі наявних артефактів у музеї.

З початком 90-х років ХХ ст. активність таких музеїв зросла, їхня кількість поступово збільшувалася. Практично у кожній школі села чи міста Івано-Франківської області відкривався навчальний шкільний музей. Уроки з історії краєзнавства вчителі історії проводили саме на базі такого музею. Власне самі учні школи, їх батьки та жителі села ставали основними наповнювачами фондів шкільних музеїв. Проводився активний збір речей старовини та старожитностей, які зберігалися у селян. Часто це були предмети побуту та повсякденного вжитку, стародавній одяг чи рушники. Були й доволі цікаві експонати, наприклад, у шкільному музеї Дем'янівської загальноосвітньої школи зберігаються бивні мамонта, які було знайдено під час розкопок у селі в 80-х рр. ХХ ст. археологом Володимиром Бараном. Знахідка є унікальною не лише для сільського музею, але і для відомих обласних краєзнавчих музеїв. Експозиції у таких музеях створювалися переважно одного характеру: «село у давні часи», «село у новий і новітній час», «наші герої», «борці за волю України» тощо.

Таким чином, створення пришкільних навчальних музеїв має велике суспільно-культурне значення. По-перше, збір інформації про історію села, містечка чи міста, яка стає неоціненним джерелом інформації при вивченні історії краю чи історії нашої держави загалом. По-друге, несе велике смислове значення при вивченні школярами історії рідного краю, чи історії власної родини. Створення і робота таких закладів допомагає популяризувати та досліджувати складні історичні сторінки Батьківщини.

Існування таких музейних закладів навчального типу в курортних районах нашої області допомагає у розвитку туристичної справи, а це своєю чергою покращує фінансово-економічну ситуацію окремого села чи міста.

Найпоширенішими є науково-популярні музеї, які є масовими та публічними та відкриті для всіх відвідувачів і туристів. Окрему групу становлять навчальні музеї. Вони виникають здебільшого при загальноосвітніх школах, університетах, коледжах тощо. Робота таких закладів спрямована на

вивчення історії рідного краю та ознайомлення з нею учнів, студентів на прикладі наявних у музеї артефактів.

Упродовж 1999–2014 рр. кількість музейних установ комунальної та приватної форм власності в Івано-Франківській області збільшилася майже у 2 рази. У 1999 р. функціонувало 12 музеїв, а у 2014 р. їх налічувалось вже 23, які ще мали 15 філій. У фондосховищах музеїв зростала чисельність одиниць зберігання експонатів. Якщо на 1999 р. було 166 016 одиниць, то у 2014 р. – 238 172. Таким чином, збільшення фондів склало 30,3 %. За період 1992–2014 рр. у музейних закладах області виросла відвідуваність (збільшилася кількість екскурсій: у 2002 – 5101, 2006 – 7234, 2010 – 7828, 2014 – 8179).

На початку 2015 р. на Івано-Франківщині налічувалося понад 120 музеїв державної або приватної форми власності. Проте згідно зі звітами місцевої влади їх кількість значно відрізнялася від загальної кількості відповідних установ. Це зумовлено тим, що більшість музейних установ приватної форми власності не співпрацюють із місцевими органами влади. Наприклад, у Надвірнянському районі Івано-Франківської області на початку 2015 р. діяло вісім музеїв, один із них був споруджений за роки незалежності. Протягом 1991–2014 рр. у районі було відремонтовано п'ять музеїв. У Городенківському районі Івано-Франківської області функціонувало 12 музеїв. На Галицькій Гуцульщині згідно з даними райдержадміністрацій працювали лише декілька музеїв. Хоча фактично їх чисельність є набагато більшою. Це можна пояснити небажанням власників приватних музеїв офіційно реєструвати їх. Так лише у двох населених пунктах Гуцульщини (сmt. Верховина та с. Криворівня) наявні близько 15 музеїв етнографічно-краєзнавчого характеру.

Новий імпульс музейного життя на Прикарпатті дала доба незалежності України, що свого роду, стало поштовхом до вивчення історії рідного краю, а разом із тим до утворення музейних установ. Ці заклади почали відігравати роль не лише як місце для зберігання давніх артефактів, але нести й розвивальну, пізнавальну та освітню мету. Особливо почали вирізнятися музеї нового типу такі як, наприклад, «музеї просто неба». Яскравим прикладом такого зразка музейної установи є заповідник «Давні Галич», який у своєму комплексі містить не лише типовий музей у закритому приміщенні з вітринами експонатів, але і має альтернативу музею у природоохоронній зоні лісу просто неба, де є розташовані хати з різних куточків нашої області. Житла облаштовані у стилі XIX ст., у них містяться речі повсякденного вжитку та побуту зазначеного часу, що дозволяє не лише наочно побачити помешкання гуцулів чи бойків XIX ст., але zarazом відчути дух епохи.

Отже, упродовж 1991 – 2018 рр. музейна справа на території Прикарпаття зазнала якісних змін. Відроджувалися старі музейні установи, а також створювалися нові, які були цікаві не лише своїми фондами чи експонатами, а були унікальні, тому що таких установ ніде більше не існує. Вони несуть своїм відвідувачам культурне та духовне збагачення, допомагають вивчити та дослідити історію не лише регіону, але і всієї держави.

Розділ 3 «Основні складові національно-просвітницької роботи» складається з трьох підрозділів.

Підрозділ 3.1. «Напрями фондової роботи музеїв» розкриває аспекти фондової роботи у музейних закладах. Комплектація та збереження колекцій – це одна із основ діяльності кожного музею. Заклад такого профілю – це насамперед місце зберігання цінних артефактів, які мають історичне та культурне значення. Предмети, які зберігаються в музеї складають музейний фонд. У більшості музеї ці фонди нараховують декілька тисяч або й декілька десятків тисяч одиниць зберігання, а експонуються із них, дуже часто, лише декілька сотень.

Музейний фонд являє собою певну колекцію, зосереджену у виставкових залах музею та сховищах. З об'єктів музейного фонду працівники музею формують постійну чи тематичну експозицію. У сучасних музейних дослідженнях наукова комплектація фондів не є невід'ємною частиною роботи фонду, а є самостійною сферою музейної діяльності. Збір експонатів – це процес розпізнавання музейних цінностей та їх наукове опрацювання з подальшим поповненням музейної колекції. Вкрай важливо, займаючись комплектацією дотримуватися конкретних критеріїв відбору експонатів для музею. До найпоширеніших можна віднести – атракційність, інформативність, репрезентативність. Окремі критерії можуть бути й до групи предметів, як наприклад – датування, матеріал, техніка виготовлення, розмір, форма. Обов'язковим елементом є й об лікування кожного музейного предмета й належне його зберігання. Усе це також регламентовано Законом України «Про музеї та музейну справу».

Таким чином, фондова робота в музеях – це одна з основних складових його діяльності. Фонди зберігають базову частину експонатів. Процес оформлення експонату у фонді займає певний час і є доволі кропіткою працею. Усі експонати мають бути розподілені до того чи іншого фонду. Не завжди всі фонди музею є доступними для відвідувачів. Більшість фондів зберігається у сховищах, особливо якщо експонати становлять велику історичну цінність.

Фондова робота в музеях Прикарпаття є різноманітною, але не всі музеї включені до загальної української бази.

Підрозділ 3.2. «Експозиційні пріоритети національно-просвітницької діяльності» розкриває процес формування експозицій.

Експозиційна робота є важливим етапом діяльності будь-якого музею, що безпосередньо зв'язує фонди й експонати музею з відвідувачами та громадськістю. Мета цієї роботи полягає в підготовці експонатів до демонстрації, репрезентацію, естетичне оформлення, зберігання та нагляд за експонатами в період виставки.

Формування музейних експозицій завжди було в центрі уваги, оскільки це тісно пов'язано з науковою діяльністю. Інтерес громадськості до зміни музейних експозицій значно зріс на зрізі ХХ / ХХІ ст. Поєднуючи з потребами дослідження та охорони історико-культурної спадщини, реконструкції минулого повсякденного життя, окремі події з історії України, виставки

допомагають вивчати пам'ятки історії та культури, які є частиною історичної та культурної спадщини України. Це сприяє висвітленню соціального досвіду різних історичних періодів.

Івано-Франківський краєзнавчий музей містить три важливі експозиції, які розташовані на виставці музею постійно. Практично від моменту відкриття і до сьогодні. Експозиція відділу історії знайомить відвідувачів насамперед з історією виникнення та розвитком Галицько-Волинської держави, постатями відомих галицьких князів, історією княжого міста Галича – колишньої столиці Галицько-Волинської держави. Експозиційна робота у відділі історії Івано-Франківського краєзнавчого музею проводиться постійно, оскільки експонати вимагають дбайливого ставлення. Найбільшу цінність становлять матеріали, які стосуються давньої та середньовічної історії Прикарпаття, оскільки ці предмети є справді автентичними й унікальними. Вони висвітлюють історію нашого краю, розкривають його різноманітність. Однак не менш значущими є експонати й пізніших часів, які є спорадичними у своєму роді та несуть велике змістове наповнення. Експозиція відділу репрезентує чотири етнографічні райони Прикарпаття: Бойківщину, Гуцульщину, Опілля та Покуття. Найкращі зразки різьблення і випалювання на дереві, художню обробку металу, вироби зі шкіри, кераміку, вишивку, ткацтво та писанки представлено для огляду відвідувачів.

Експозиційна робота у будь-якій музейній установі є доволі клопіткою і трудомісткою. Вона вимагає великої кількості експонатів, людських ресурсів, які будуть цю роботу робити та підтримувати її у належному стані. Однак, це є однією з найважливіших складових існування і роботи будь-якого музею.

Експозиції можуть бути постійними та тимчасовими, які створенні спеціально до якоїсь дати чи події. Серед музеїв Прикарпаття найрізноманітніші експозиції завжди створювалися в Івано-Франківському обласному краєзнавчому музеї. Важливим елементом експозиційної роботи є постійне її наповнення та оновлення, щоб музейна установа могла плідно працювати й збагачувати свої фонди.

Підрозділ 3.3. «Комерційна та фандрейзингова складова як елемент національно-просвітницької роботи» розкриває комерційні аспекти роботи музеїв.

Музеї завжди відігравали одну з ключових ролей в інфраструктурі туризму. Первинне покликання усіх музеїв – опрацювати, зберігати й експонувати пам'ятки та речі матеріальної культури того чи того народу, певного регіону чи населеного пункту. Важливим елементом є й економічний розвиток самих музеїв як структур. Фінансова підтримка музейництва є одним із пріоритетних напрямків роботи Міністерства культури, молоді та спорту, а також самих громадян. Однак проблема недофінансування музеїв залишається і до тепер, тому здебільшого ці структури змушені ще самі себе забезпечувати фінансово, щоб повноцінно працювати. Важливим аспектом діяльності сучасних музеїв є рекламно-інформаційна та фандрейзингова робота.

Рекламно-інформаційний аспект діяльності сучасних музеїв є не лише вагомим чинником щодо економічної підтримки, але і популяризації своєї діяльності. Наприклад, Івано-Франківський красназавчий музей видає буклети, брошури, у яких описує роботу музею, його співробітників, а також розповідає про нові виставки та експозиції.

Таким чином, після аналізу стану меценатства в Україні, проблематики фандрейзингу, музейного маркетингу тощо потрібно закликати представників бізнесу брати участь у реалізації перспективних проєктів, які реалізуються сьогодні, тим самим продовжуючи традиції українського меценатства (родини Терещенків та Ханенків). Водночас, щоб залучити підприємства до розвитку культурних закладів, музеї та інші центри мистецтва повинні бути більш відкритими для потенційних спонсорів.

Також музеї мають бути активно залученими до туристичної сфери. Адже завдяки залученню туристів збільшується відвідуваність закладу, а це у свою чергу сприяє кращому фінансовому забезпеченню.

Найбільш відвідуваними сьогодні є музеї, які зосередили свої зусилля на естетичності та осучасненні власних експозицій. Важливе значення поряд з цим має й зовнішній вигляд музею, архітектурно-відреставрований об'єкт є більш привабливим для відвідувача ніж будівля, у якій багато років не проводили фасадний ремонт. Приваблюють туристів також відреставровані мистецькі об'єкти, а особливо, якщо ще перед тим проведена вдала рекламна кампанія. Щоб цього досягнути, музейні заклади повинні активніше налагоджувати співпрацю зі ЗМІ, проводити у стінах музею різні заходи презентаційного характеру, пропонувати власні ідеї, які зможуть привабити туриста.

Власне музейний туризм, на сьогодні чи не єдиний спосіб регіональним музеям залучати додаткові кошти для власного розвитку. На Прикарпатті уже багато музеїв вибудовують свою діяльність орієнтуючись на туристичну сферу, але ще донедавна вважали, що «туризм не є традиційним напрямом діяльності музеїв», важливішими вважалась наукова та пізнавальна функції. Власне явище туризму в Україні поширилося на початку 1990-х, і це співпало з економічною кризою музейницької сфери. І це в свою чергу спричинило перші спроби керівників музеїв шукати нові позабюджетні джерела отримання коштів. Одним із таких став туризм.

Ще одним вагомим елементом сучасних музеїв є активне провадження інформаційних технологій, які використовують для демонстрації колекцій, формування баз даних, каталогізації, обліку, а також охоронних систем музею. Надважливого значення має й «інтернетизація» музеїв (створення власних сайтів й розміщення на них світлин деяких експонатів, що зацікавлює потенційного відвідувача). Ще одне нововведення, яке тільки поширюється у музейному середовищі – феномен «віртуального музею». Вагому частку бюджету частини музеїв становлять й прибутки від комерції (вхідна плата, оренда, торгівля, організація громадських заходів, видавнича діяльність тощо).

У **висновках** узагальнено результати дослідження та основні положення, винесені на захист.

1. Національно-просвітницька діяльність установ культури Прикарпаття, насамперед музеїв, не лише активізувала, але й акумулювала потенціал культурної, історичної пам'яті, що в умовах демократичної трансформації українського суспільства самим важливим соціальним інструментом у процесі конструювання ідентичності особистості, формування нового посткомуністичного суспільно-культурного простору, гартування незалежної колективної пам'яті відродження національних «місць пам'яті». Вказане має забезпечити збереження, трансформацію і розвиток культурних надбань, цінностей і смислів, активізувати суспільний діалог, долати міжнаціональні суперечності та образи минулого.

2. Більшість документів дослідження становить фонд архіву Івано-Франківської обласної ради, у якому зберігаються матеріали, що засвідчують діяльність музеїв області упродовж 1991 – 2017 рр. Важливу роль відіграють є статистичні звіти цього ж фонду, які містять інформацію про кількість створених музеїв у зазначений період, їх фінансування, фондову та експозиційну діяльність. Також репрезентованими є закони України, які гарантують формування та розвиток музеєзнавства на території держави.

Узагальнено ключові історіографічні видання, які розкривають розвій музейного руху на території Івано-Франківської області. Здебільшого це статті та публікації, які фрагментарно торкаються проблем розвитку тих чи тих музеїв. Важливу інформацію також отримано з буклетів та брошур, які видавали самі музеї. Аналіз цих публікацій давав змогу детально відстежити історію створення та діяльності музейних закладів області.

Досліджувана проблема вітчизняними чи зарубіжними істориками комплексно не узагальнювалася. Історію Івано-Франківського краєзнавчого музею пишуть її працівники. Однак варто згадати загальні праці, які є важливими для самого розкриття теми. Зокрема, у радянський період цікавою розвідкою було дослідження Д. Лихачова про процеси формування і комплектування експозицій у музеях. Також він описав етапи збору матеріалу для експозицій та структуру формування експозиційної виставки в музеї. У період незалежності України значущими вважаємо дослідження А. Олексієнка, Г. Мезенцевої, які дають загальні рекомендації щодо формування експозицій. Ш. Шредель, О. Кононюк, які описували етапи створення та принципи формування експозицій у музеях, зокрема експозицій на історичну тематику чи природничу. Т. Пархоменко, Л. Велика, що аналізують законодавчі та правоохоронні документи, які визначають формування експозицій у музеях. У 90-х роках ХХ ст. Верховна Рада України ухвалила законопроекти про музеї та музейну справу в Україні. Серед них і документи, що юридично закріплюють музейні експонати за музеєм, форму отримання та передачі на зберігання у музейну структуру. Таким чином, дослідженням формування експозицій і експозиційна діяльність Івано-Франківського краєзнавчого музею не була об'єктом дослідження науковців як українських, так і зарубіжних.

Для окреслення дефініції «музейництво» та його складових у роботі використано структурно-функціональний, етнокультурний, соціокультурний,

суспільно-формаційний (історичний), інституційний та системний підходи. Основою роботи став принцип історичної об'єктивності. Розв'язання конкретних дослідницьких завдань провадилось з використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів: хронологічного, історично-типологічного, історично-порівняльного, просторово-порівняльного, історично-правового, діалектичного, статистичного.

3. Схарактеризовано основні завдання класифікації музеїв. Розвиток музеїв і музейного руху в Україні розпочався ще в ХІХ ст. Однак зі здобуттям незалежності Україною у 1991 р. музейний рух в державі перейшов на новий історичний етап розвитку, що відбилося у створенні нових музеїв, які були вузько спеціалізовані; відкрилися нові музеї історичного, художнього, літературного напрямків.

Мережа музеїв в Україні формується на основі усталеної в українському музеєзнавстві наукової класифікації, яка остаточно сформувалася у другій половині ХХ ст. Згідно з цією класифікацією, музеї України класифіковано за профілями і типами. Тип музею визначався метою його діяльності і суспільним призначенням:

– Науково-освітні масові, або публічні музеї призначені для широкого кола громадян та гостей України, – в нашій області таких музеїв більшість. Це, наприклад, Івано-Франківський краєзнавчий музей, Літературний музей Прикарпаття, Музей визвольних змагань Прикарпатського краю.

– Науково-дослідні, чи академічні музеї, – таких менше, вони мають вузькоспеціальний характер і призначені в основному для роботи спеціалістів. Науково-дослідні музеї функціонують при науково-дослідних інститутах, академіях. Вони є своєрідними науковими лабораторіями, як-от меморіальний комплекс «Дем'янів лаз».

– Навчальні музеї – діють при школах та інших навчальних закладах. Призначені для учнів та студентів і створені з освітньою метою. Такими є музей «Освіта Прикарпаття» Прикарпатського національного університету, археологічний музей при факультеті історії, політології і міжнародних відносин. Таким чином, типологія музеїв дозволяє ділити музеї Івано-Франківської області на види і підвиди.

На Івано-Франківщині є не тільки публічні та навчальні, але й науково-дослідні музеї. Створені як наукові установи, вони мають і духовне та культурне навантаження. Наявність академічних музеїв збагачує пам'яткоохоронний комплекс області.

Становлення української державності тісно пов'язано зі становленням та розвитком музеєзнавства як науки. Дослідження музеїв і музейного руху в Україні загалом, і в Івано-Франківській області зокрема, є досить актуальним на сьогодні. Створення нових музеїв вимагало оприлюднення інформації про них, що сприяє кращій відвідуваності музеїв і розвитку туризму в краї.

В основному аспекті, найпоширенішими є музеї науково-популярні, які є масові та публічні. Вони відкриті для всіх відвідувачів і туристів. Окрему групу музеїв становлять навчальні музеї. Вони виникають здебільшого при

загальноосвітніх школах, університетах, коледжах тощо. Робота таких закладів спрямовується на вивчення історії рідного краю і донесення її до учня чи студента на прикладі наявних артефактів у музеї.

4. У другій половині ХХ ст. створення таких музеїв при школах було досить поширеним явищем. Навчальні музеї створювалися при сільських школах, вчителями історії цих шкіл. Таким чином, вчитель історії намагався донести до радянського учня елементи української історії на прикладах краєзнавства.

З початком 90-х років ХХ ст. активність таких музеїв зростає, їхня кількість поступово збільшувалася. Практично у кожній школі села чи міста Івано-Франківської області відкривався навчальний шкільний музей. Уроки з історії краєзнавства вчителі історії проводили саме на базі такого музею.

Експозиції у таких музеях створювалися переважно одного характеру: «село у давні часи», «село у новий і новітній час», «наші герої», «борці за волю України» тощо.

Важливим елементом створення та існування таких музеїв став матеріал з історії окремих міст і сіл Івано-Франківської області. Саме на основі таких «зернят» зібраної інформації формувалося комплексне уявлення про історію нашого краю та історію України загалом.

Розкрито основні віхи та етапи становлення, виникнення та формування музеїв на Прикарпатті після здобуття незалежності Україною. Основна увага приділена виникненню нових профільних музеїв, які швидко створили свою фондову базу й активно працюють і до сьогодні.

5. Проаналізовано основні аспекти фондової діяльності музейних закладів. Основа діяльності музею – комплектування та зберігання музейних колекцій, адже ця установа є передусім сховищем унікальних предметів, наділених високою суспільно-культурною значущістю, а нерідко цінних і в матеріальному вимірі.

Сукупність зібраних у музеї предметів складає музейний фонд. У сучасному музеї фонди зазвичай налічують десятки тисяч предметів, і тільки з невеликої їх частини формуються постійні експозиції, доступні для огляду пересічному відвідувачеві.

Музейний фонд – це зосереджене в сховищах та експозиційних залах музею повне зібрання матеріальних предметів. З предметів музейного фонду працівники музею формують постійні та тематичні експозиції.

Експозиційний фонд – це виставлена на загальний огляд і доступна для ознайомлення широким верствам громадськості частина музейного фонду.

Приватний колекційний фонд – це приватна збірка матеріальних цінностей. Зазвичай вона відкрита для вузького кола осіб, однак для загального огляду може на деякий час передаватися до публічних музеїв та мистецьких галерей.

Наукове комплектування фондів за своєю суттю невіддільне від фондової роботи. Водночас у сучасному музеєзнавстві заведено розглядати його як самостійний напрямок музейної діяльності, а не як складову фондової роботи.

Наукове комплектування фондів – це процеси виявлення в зовнішньому середовищі предметів музейного значення; збору цих предметів для поповнення музейних зібрань; заснована на принципах музеєзнавства і профільних дисциплін наукова діяльність. Описується суть роботи музеїв над експозиціями. Експозиційна робота музею є одним із найважливіших видів роботи, яка безпосередньо зв'язує фонди і експонати музею з відвідувачами та громадськістю. Мета цієї роботи полягає у підготовці експонатів до демонстрації, їх викладка, естетичне оформлення, зберігання та нагляд за експонатами у період виставки. Експозиційна робота є важливим етапом діяльності будь-якого музею.

Експозиційна робота завжди перебувала в центрі уваги музейних працівників, адже вона тісно пов'язана з іншими видами науково-дослідницької діяльності. Інтерес суспільства до музейно-експозиційної творчості суттєво зріс наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., що було пов'язаним з аспектами вивчення і збереження історико-культурної спадщини, з реконструкцією об'єктивної картини історичного буття народу, відтворенням минулого українських земель. Робота експозицій сприяє дослідженню пам'яток історії та культури – складових національної історико-культурної спадщини. Це уможливило висвітлення соціального досвіду і поступального розвитку людства.

Розкрито основні аспекти комерційної діяльності музейних закладів. Музеї завжди відігравали одну з ключових ролей в інфраструктурі туризму. Первинне покликання усіх музеїв опрацьовувати, зберігати і експонувати зразки матеріальної культури чи інші пам'ятки того чи іншого народу, певного регіону чи населеного пункту. Важливим елементом також є і економічний розвиток самих музеїв як структур. Економічна і фінансова підтримка музейництва є одним із пріоритетних напрямків роботи Міністерства культури, молоді та спорту, а також самих громадян.

Однак, проблема недофінансування музеїв залишається і до сьогодні, тому у більшості випадків ці структури змушені ще самі себе забезпечувати фінансово для того, щоб повноцінно працювати. Важливим аспектом діяльності сучасних музеїв є рекламно-інформаційна та фандрейзингова робота.

Рекламно-інформаційний аспект діяльності сучасних музеїв є не лише вагомим чинником економічно себе підтримувати, але і популяризувати свою діяльність. Наприклад, Івано-Франківський краєзнавчий музей активно видає буклети, брошури у яких описує діяльність музею, його співробітників, а також розповідає про виставки та експозиції, які знаходяться в музеї.

Музей художнього мистецтва активно проводить виставки, на які запрошуються відомі художники. Таким чином, адміністрація музею намагається збільшити кількість відвідувачів. Цікавинкою даного музею також є те, що раз у рік проводиться так звана «ніч у музею», коли заклад працює вночі й приймає відвідувачів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Данилюк І. Навчальні музеї Івано-Франківської області. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія*. Чернівці, 2017. Вип. 25. С. 315–325.
2. Данилюк І. Науково-дослідні або академічні музеї Івано-Франківщини. *Scientific World Journal*. Мінск, 2017. Вип 14. С. 13–19.
3. Данилюк І. Розвиток музейного руху на Прикарпатті упродовж 1991 – 2014 рр.: джерелознавчий аспект. *Схід: аналітично-інформаційний журнал. Історичні науки*. Київ, 2018. № 4. С. 84–88.
4. Данилюк І. Розвиток музейництва на Прикарпатті 1991 – 2013 років у вітчизняній історіографії. *Гілея: науковий вісник*. Дніпро, 2018. № 137. С. 136–142. (Index Copernicus).
5. Данилюк І. Науково-освітні музеї Прикарпаття. *Гілея: науковий вісник*. Дніпро, 2018. № 138. С. 145–152. (Index Copernicus).

Публікації, що додатково відображають результати дослідження:

6. Данилюк І. Фондова робота в музеях Івано-Франківщини. *Соціально-гуманітарний вісник*. Київ, 2018. № 23. С. 93–97.
7. Данилюк І. Експозиційна діяльність Івано-Франківського краєзнавчого музею упродовж 1991–2017 рр. *Матеріали регіональної наукової конференції «Музеї Калуського регіону»*. Калуш, 2018. С. 10–16.

АНОТАЦІЯ

Данилюк І. Ю. Національно-просвітницька діяльність установ культури на Прикарпатті в 1991 – 2018 рр. (на прикладі роботи музеїв). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 «Історія України» – Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, Інститут народознавства НАН України. Львів, 2021.

У дисертації досліджено розвиток музейного руху на Івано-Франківщині у період 1991–2018 рр. Розкрито аспекти найновіших дослідження в історіографії, зібрано комплекс джерельних матеріалів, які базуються на архівних матеріалах, періодиці, статистичних даних. Проаналізовано процес реформування музеїв, специфіку розвитку нового музейного руху у 90-х роках ХХ ст. і на початку ХХІ ст. Здійснено класифікацію і типологію музеїв, які є характерними для Прикарпаття. Описано особливості фондової, експозиційної

та комерційної діяльності музеїв, а також показано можливості фінансово-господарського розвитку музеїв незалежно від бюджету фінансування.

Ключові слова: музей, Прикарпаття, типологія, науково-дослідні музеї, комерційна діяльність.

АННОТАЦИЯ

Данилюк И. Ю. Национально-просветительская деятельность учреждений культуры на Прикарпатье в 1991–2018 гг. (на примере работы музеев). – Квалификационная научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук (доктора философии) по специальности 07.00.01 «История Украины» - Институт украиноведения имени И. Крипякевича НАН Украины, Институт народоведения НАН Украины. Львов, 2021.

В диссертации исследованы становление и развитие музейного движения на Ивано-Франковщине в период 1991 – 2018 гг. Раскрыты аспекты новейших исследования в историографии, собрано комплекс исходных материалов, основанные на архивных материалах, печатных изданиях, статистических данных. Проанализирован процесс становления музеев, специфику развития музейного движения в 90-х годах XX в. и в начале XXI века. Осуществлена классификация и типология музеев, которые являются характерными для Прикарпаття. Описаны особенности фондовой, экспозиционной и коммерческой деятельности музеев, а также описано возможности экономического развития музеев независимо от финансирования государства.

Ключевые слова: музей, Прикарпаття, типология, научно-исследовательские музеи, коммерческая деятельность.

SUMMARY

Daniluk I. Y. National-educational activity of cultural institutions in Prykarpattia in 1991 – 2018 (on the example of museum work). – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of a candidate of historical sciences (doctor of philosophy) in specialty 07.00.01 «History of Ukraine» – I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, , Institute of Ethnology of the NAS of Ukraine. Lviv, 2021.

The dissertation investigates the formation and development of the museum movement in Ivano-Frankivsk region during the period of 1991 - 2018. The aspects of the latest research in historiography are revealed, a collection of source materials based on archival materials, periodicals, statistical data is collected. The process of the formation of museums, the specifics of the development of the museum movement in the 90s of the twentieth century was analyzed. and at the beginning of the twenty-first century. The classification and typology of museums that are

characteristic of the Carpathian region are carried out. The features of stock, exhibit and commercial activity of museums are described, as well as the possibilities of economic development of museums, regardless of state financing.

An important niche in this process is the development of culture and tourism, and, according to the subsidiary goals of these structures, is the development of museology. It is the museum institutions and structures that are one of the main components of the development of tourism, and the development of tourism industry contributes to the development of the state's economy and its popularization in the world.

As a result of such shocks, there is an urgent need for the study and study of museum institutions, their activities, structure and work. This problem was particularly acute in the Carpathian region, which is a tourist attraction of Ukraine.

The development of museums, their activities and attractiveness for tourists is the main element of the development of not only tourism, but also the culture of the region as a whole. Since the beginning of the 90-s of the twentieth century. Ukraine actively began to develop museology as a separate scientific branch. Ivano-Frankivsk region is rich in museum institutions, but not all of these institutions are effective and interesting for tourists. The orientation of Ukraine to European standards, including in the museum industry, requires specialists from the deep development of world experience, understanding of the theoretical foundations of research and the use of monuments.

Ukrainian museology is an integral part of world museum science. Each region of our country has its ethnographic peculiarities of museum development. Therefore, in the Carpathian region, the problem of studying and studying museum institutions is particularly relevant, because it is the place where the largest number of different museums, which until now are little studied and described in the literature.

Keywords: museum, Prykarpattya, typology, research museums, commercial activity.